

УДК 75.041.5; 75.04

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-1-11>**Олексій ЖАДЕЙКО,**

orcid.org/0000-0002-6234-2220

мистецтвознавець,

аспірант кафедри мистецтвознавчої експертизи

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

(Київ, Україна) Oleksiy_Zhadeyko@ukr.net

«МОБІЛІЗОВАНЕ МИСТЕЦТВО»: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЖИВОПИСУ ОЛЬГИ КАРПЕНКО ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Статтю присвячено творчості київської мисткині Ольги Карпенко – майстра живопису, дизайнера, викладача, науковця. Матеріал має на меті висвітлення трансформації творчої індивідуальної манери художниці, компаративний аналіз манери її живопису довоєнного періоду та художньої мови творів, які побачили світ після 24 лютого 2022 р. Проаналізовано комплекс основних рис, які сформували творчу манеру живописиці, виокремлено провідні жанри її творчості, поставлено акценти на пейзажному жанрі та портретопісії. Акцентовано увагу на трансформаціях художньої мови та зміні сюжеттики, спровокованих політичними процесами в Україні останнього часу: війна охарактеризована як Рубікон між двома періодами творчості. Дана характеристика домінуючих жанрів довоєнного часу на конкретних прикладах низки творів, підкреслено імпресіоністичний характер палітри, легкість плернерної манери, начерковість, імітація незавершеності, розмашистість сміливого мазку, «соковитість» колірної гами, майже позбавленої відкритого чорного кольору на великих площинах. Період мовчання, тиші у творчому житті, вимушена перерва у виставковій діяльності переросла у відновлення художнього процесу, початок нових проєктів, кардинальна зміна творчого почерку. Констатовано трансформацію палітри, тяжіння до «тенеброзо» в останніх полотнах, появу контрасту та зростаючу роль контуру. «Полум'яність» низки полотен стає червоною лінією та визначальною рисою нинішньої манери Ольги Карпенко. Підкреслено зміну акцентів у жанровій ієрархії її творчості, виведення сюжетного живопису на перший план та зміцнення ролі портретопісії. Аналіз зроблений переважно на матеріалі виставкового проєкту «Війна та перемога», який відбувся у галереї «Хлібня» на території Національного заповідника «Софія Київська» (26.05.2023–25.06.2023 рр.) та продовжився і Каневі.

Ключові слова: олійний живопис, плернер, воєнний період, імпресіоністична манера, виставкова діяльність, проєкт.

Olexiy ZHADEIKO,

orcid.org/0000-0002-6234-2220

Art Critic,

Graduate student at the Department of Art Studies

National Academy of Culture and Arts Management

(Kyiv, Ukraine) Oleksiy_Zhadeyko@ukr.net

“MOBILIZED ART”: THE MAIN TENDENCIES OF OLGA KARPENKO'S PAINTING DURING THE WAR PERIOD

The article is dedicated to the work of the Kyiv artist Olga Karpenko – painting master, designer, teacher, scientist. The material aims to highlight the transformations of the artist's creative individual manner, a comparative analysis of the manner of her painting in the pre-war period and the artistic language of the works that were published after February 24, 2022. The set of main features that formed the creative manner of the painter is analyzed, the leading genres of her work are distinguished, emphasis on the landscape genre and portraiture. Attention is focused on the transformations of the artistic language and the change of plot, provoked by the political processes in Ukraine recently: the war is characterized as a Rubicon between two periods of creativity. The characteristics of the dominant genres of the pre-war period are given on specific examples of a number of works, the impressionistic character of the palette, the lightness of the plein-air manner, sketchiness, imitation of incompleteness, the sweepiness of the bold stroke, the “juiciness” of the color range, which is almost devoid of open black color on large areas, are emphasized. The period of silence, silence in the creative life, the forced break in the exhibition activity turned into the restoration of the artistic process, the beginning of new projects, a radical change in the creative handwriting. The transformation of the palette, the tendency towards “tenebroso” in the last canvases, the appearance of contrast and the growing role of the contour were noted. The “flammability” of a series of canvases becomes a red line and a defining feature of Olga Karpenko's current style. Emphasis is placed on the change of emphasis in the genre hierarchy of her work, bringing narrative painting to the fore and strengthening the role of portraiture. The analysis was made mainly on the material of the exhibition project “War and Victory”, which took place in the “Hlibnia” gallery on the territory of the “Sofia Kyivska” National Reserve (May 26, 2023 – June 25, 2023) and continued in Kanev.

Key words: oil painting, plein air, wartime, impressionistic manner, exhibition activity, project.

Постановка проблеми. Мистецтво завжди є заручником політичної ситуації – коли говорять гармати, музи мовчать. Тому природним є той факт, що після 24 лютого 2022 р. художні процеси в Україні набули кардинально іншого характеру. Все розмаїття культурної тканини країни було розірвано на шматки ракетними ударами. Культурно-мистецька еліта держави опинилася у скрутній ситуації: після повномасштабного вторгнення російських військ на територію України культура, мистецтво мали бути відкинута на десятиріччя назад. Багато хто з митців боронить свою Батьківщину на передовій, зі зброєю в руках, хтось захищає спокій країни в територіальній обороні. Чимала кількість представників творчої інтелігенції загинула на полі бою, інші змушені були покинути Україну через втрату домівки чи загибель близьких – опинилися в інших країнах. Мистецькі процеси захлинулися змуженою тишею, яка переривалася лише звуками обстрілів. Але це затишшя, стан шоку не тривав довго – художній авангард відкрив свій, мистецький фронт, перетворивши мистецтво на гарячу зброю. Трансформація характеру художнього життя в Україні була блискавичною: мистецтво ВСУПЕРЕЧ штовхало до активізації створення мистецьких проєктів в усіх галузях (музичне мистецтво, кіноіндустрія, циркова галузь, виставкові події), які багаторазово демонструвалися в різних країнах світу з метою привернення уваги до проблеми війни в Україні, влаштовувалися в різних містах самої держави, щоб зберегти мистецький ґрунт, не дати знищити те, на чому ґрунтується культурний код народу.

У вирій відновлення мистецького життя у воюючій країні потрапила і київська художниця Ольга Карпенко, не просто опинившись в авангарді подій, а поставши серед їх креаторів. Її олівець перетворився на знаряддя боротьби з мовчанням, тишею, розпачем та зневірою. На кінчику її пензля краплиною застигла надія, що перероджується у впевненість. Творча діяльність Ольги, як у будь-якого митця України, розділилася 24 лютого 2022 р. на «ДО» та «ПІСЛЯ», але щоб наблизити це «ПІСЛЯ», митцям ще доводиться докладати багато зусиль «ПІД ЧАС». Не залишаючи Україну, Ольга Валер'янівна стала в ряди тих, хто створив культурно-мистецький фронт, тому її мовчання тривало недовго: вийшовши з первинного шокового стану, вона повернулася до роботи, і почався новий етап її творчості, період воєнного часу, з «перетформованою» системою цінностей, чітко сформованою шкалою життєвих, відтак – і мистецьких доміант.

Аналіз досліджень. Про Ольгу Карпенко писали не раз, її творчість привертає увагу чималої кількості володарів письменницького або наукового хисту. Крім науково-популярного жанру,

були наукові розвідки, присвячені мисткині, хоча дослідження її творчого доробку і сьогодні можна назвати фрагментарним. Про неї писали Т. Асадчева, Є. Букет (Букет Є., 2010), В. Єфремова (Євремова В., 2016; Єфремова В., 2018), О. Жадейко, В. Михальчук, О. Папета (Папета О., 2017), Ю. Романенкова (Романенкова Ю., 2016), Р. Свередюк (Свередюк Р., 2016), О. Шевченко (Шевченко О., 2021). Це лише інколи були наукові розвідки (О. Жадейко, В. Михальчук, Ю. Романенкова), переважно статті в періодиці, інтерв'ю, анонси виставок чи рецензії на них. Тому можемо констатувати, що комплексного аналізу творчості художниці поки в вітчизняному мистецтвознавстві немає. Але станом на середину 2023 р. варто говорити скоріше про нові горизонти для досліджень, що відкрила мисткиня впродовж останніх місяців, оскільки докорінно змінилася як сюжетика її творів, так і палітра, що спровокувало появу нового вектору творчості взагалі, певну трансформацію манери, при цьому загальна стилістика живопису Ольги залишається характерною і пізнавальною.

Тому **мета статті** – актуалізувати основні вектори творчої діяльності живопису Ольги Карпенко воєнного періоду, виокремити фактори, що акцентувати зміни в її манері, провести компаративний аналіз довоєнної творчості та роботи останнього часу. Джерельною базою для мистецтвознавчого аналізу є переважно твори, які були представлені на першому проєкті О. Карпенко воєнного часу – виставці «Війна та перемога», яка пройшла в травні-червні 2023 р. у мистецькому просторі «Хлібня» на території Національного заповідника «Софія Київська».

Виклад основного матеріалу. Особистість Ольги Карпенко приваблює своєю легкістю та відкритістю – про неї легко писати, її легко слухати, з нею легко спілкуватися та співпрацювати. Відкритість до будь-якого творчого експерименту, тяжіння до передачі навичок молодій генерації, готовність невпинно працювати над картиною чи етюдом – усе це завжди провокувало несамоовиту працьовитість художниці, її надзвичайну активність у всіх тих сферах культурно-мистецького життя, в яких вона себе пробувала. Дизайнер, живописець, викладач, науковець, вона постійно перебуває у вирії подій, формуючи навколо себе арт-простір, який може запалити будь-яке байдуже серце жагою творити. Ольга сама формувалася в мистецькому середовищі: мати, яка не стоїть осторонь живопису, батько, що займається художньою фотографією (Шевченко О., 2021), чоловік-музикант, тенор Національної Опери України спільними силами сформували живописицю, яка володіє фотографічним за точністю передачею оком та музичною чистотою кольору, надзвичайним відчуттям ритму та вітражною легкістю живо-

писної мови. Ольга має схильну до декоративності манеру, легко, швидко пише, що провокує захоплення переважно пейзажним жанром, у чому допомагають досвід дизайнера, вплив імпресіоністів, експресіоністів, захоплення плернерним живописом зламу XIX та XX ст. Її пейзажі часто мають ефект етюдності, швидкості сприйняття та блискавичності враження, яке стрімко, широкими, розмашистими мазками накладаються на полотно. Чи вона пише цілком на плернері, стрімко хапаючи капризне та примхливе сонячне світло, чи доводить до завершення полотно у майстерні після сеансу на плернері, у пейзажах Ольга переважно схильна до імпресіоністичної чистої палітри, більшість її полотен по-дошовому етюдно свіжі, соковито-дзвінкі. У полотнах, які буквально просочені сонцем та світлом, завжди була іскорка, грайливий сонячний зайчик. Мисткиня сама є немов сонячним зайчиком живопису – з її обличчя майже ніколи не зникає інтелігентна напівпосмішка. Квіти на подвір'ї («Мальви», як ода Матіссу, полотно, олія, 2008 р.), сад, гай, містки на полі, водойми («Ставок», як уклін Моне, полотно, олія, 2019 р., рис. 1) – у всіх полотнах завжди був «схоплений» настрій, явний вплив імпресіоністів та постімпресіоністів, тоді як у морських мотивах часто спостерігається і неприхована данина захопленню пуантилістами («Бухта в Симеїзі», як реверанс Сьора, полотно, олія, 2002 р.).

Аналогічні риси творчої манери спостерігаються і в натюрмортах майстрині, особливо ранніх («Натюрморт із капелюшком», полотно, олія, 1996 р.; «Польові квіти», полотно, олія, 1999 р.). Хоча палітра не завжди є світло-чистою, нерідко вона збагачена і доволі темними тонами («Натюрморт із волошками», полотно, олія, 1998 р., рис. 2), тоді як у більш зрілих з'являються вираженіша декоративність, тяжіння до широкого мазку, великих площин, більше цінування ролі контуру, площинність, звідси – вітражність, схильність до чистого кольору. Поступово зникає етюдність та живість палітри, поступаючись декоративності та лаконічності.

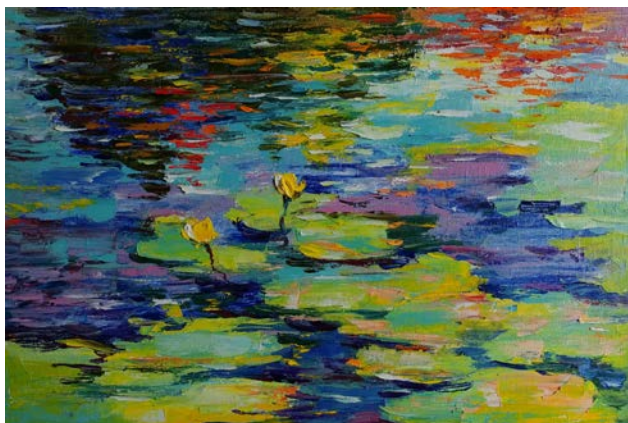

Рис. 1. Карпенко О. «Ставок». Полотно, олія. 2019 р.

Інакше характеризуються портрети та сюжетний живопис Ольги Карпенко. Ось у цій галузі мисткиня була схильна до площинності, декоративності доволі давно, як сюжетні полотна, так і (особливо) портретопис видають у ній дизайнерський хист, дивлячись на прояви якого важко не згадати вплив манери Ю. Хіміча. Але саме ці сторінки її творчої біографії, портрет та сюжетний живопис, стануть хворобливо мінятися після 24 лютого 2022 р. Скло душі вразливої, тонкої особистості мисткині не змогло не дати тріщину – деякий час Ольга не працювала взагалі, її пензель знесилена мовчав, приголомшений війною. Натхнення, необхідного рушія художньої несамовитості, не стало. Жага творчості перетворилася на страх за близьких і жах від видовища руйнації культурних пам'яток, зникнення цілих поселень, знищення храмів, театрів, лікарень. Прагнення малювати та писати зникло під тягарем втоми від обстрілів та звуків сирен. Дивитися на небо митці стали не для того, щоб «ухопити» його колір та встигнути дописати етюд до зміни освітлення та стану, а щоб упевнитися, чи немає в блакиті безпілота чи ракети.

Рис. 2. Карпенко О. «Натюрморт з волошками». Полотно, олія. 1998 р.

Але шок розчинився, заціпеніння пройшло, і їх заступило розуміння того, що не можна дати замовчати художньому світу країни, тиша мистецтва – це загибель душі держави. І Ольга, разом із іншими митцями, стала до лав творців мистецького фронту. Її звичайна швидка легкість у живописі зникає. Міняється сюжетика: від життєрадісних натюрмортів із херсонськими кавунами та легких образів дівчат у плернерній манері мало що залишається, палітра, сюжетика продиктовані війною, художниця все частіше пише портрети,

звертається і до сюжетних полотен, передаючи біль і жах навколо себе. Її імпресіоністична палітра та етюдна манера поступаються місцем темнішій, суворішій колірній гамі, все більшого значення набуває чорний колір, полотна втрачають відтінок посмішки, що замінюється кольором сліз. Широкі, розмашисті мазки, контур, що отримав вагоме значення, явне тяжіння до теневрозо, часте застосування засобу контрасту, використання методу кольорових спалахів – усе це стає характерним для живопису Ольги Карпенко впродовж останнього року. Трансформації її манери рельєфно викристалізуються в першому виставковому проекті, який Ольга, нарешті, спромоглася зробити від початку воєнних дій в Україні. Він кількаразово зривався, переносився, унеможливлений обставинами непереборної сили. Але, нарешті, мабуть, і завдяки покровительству небесних сил, що охороняють місце, де вирішили зробити виставку, проект став можливим: впродовж місяця, у травні-червні 2023 р. на території Національного заповідника «Софія Київська», у виставковому просторі «Хлібня» було представлено живопис Ольги Карпенко. Виставка була дуже яскравою за концепцією: концептуально вона була дуже проста. Побудована на контрасті, коли в одному виставковому просторі були експоновані твори ДО воєнного часу, в другому – створені під час війни. Споконвічне порівняння, двоїста структура душі, яка водночас плаче від болю і доводить свою незламність. Мисткиня назвала свій проект «Війна та перемога» – заклавши у назву мету, наближаючи запрограмоване, невідворотне майбутнє, в якому впевнена. Контраст світлоносного, легкого живопису пейзажів та натюрмортів довоєнного часу та вогняних, інколи майже палаючих портретів і сюжетних полотен 2022–2023 рр. очевидний, різкий. Образи воїнів, що боронять Україну на полі бою, стали домінуючими в портретній галереї художниці, темна гама, контрастна манера, часте звернення до теневрозо легко та влучно сприяють передачі настрою. Примітно, що авторка не прагла у цьому проекті до захмарно складної філософії концепції, не зверталася у своєму живопису до тонкощів символічної мови або складного смислового шифру. Її філософія дуже проста, зрозуміла всім і близька кожному: головна цінність у житті кожного в сьогоденній Україні – мир. Мир, тиша спокій у душах дітей – те, за що стільки українців зараз кладе на вівтар перемоги свої життя. А живопис є гарним рупором для тих, хто хоче про це кричати, бути почутим у кожному куточку світу. Живопис Ольги Карпенко голосний, його чути далеко, його

звучний колір та різкий контраст легко пробиває панцир байдужості та чіпляє душу гарячим звуком. Звичайно, є в портретному ряді і символічні образи, але їх смислове наповнення дуже просте. «Ніка. Богиня перемоги» (полотно, олія, 2023 р., рис. 3) – відсил до довоєнної плернерної безтурботної легкості, образ звичайного дівчиська, яке уособлює омріяну перемогу українського війська, немов нагадуючи, заради кого кожен батько йде на фронт, це персоніфікація цінностей кожної української родини, дівчинка, в руках якої букет польових квітів із жовто-блакитною стрічкою. Так, полотно сповнене символізму, – тривога в очах, не по-дитячому серйозних, кольори державного прапора на стрічці, але водночас це етюд, швидкий і легкий за палітрою та характером широкого, сміливого мазку. Наче згадка про минуле, але трактований образ уже інакше.

Рис. 3. Карпенко О. «Ніка. Богиня перемоги». Полотно, олія. 2023 р.

У руслі сьогоднішній подій будь-який українець углядить у дівчинці з букетом, звичайній привабливій моделі для митця, дівчинку, яка зустрічає букетом переможців, своїх земляків, що несуть таку очікувану, бажану перемогу і кінець кровопролиття. Різниця всього півтора роки, але як змінилося сприйняття та трактування образів, принципи образотворення. Змінилися незворотньо.

Кричущим закликком почути біль, жах, горе невинності втрат, які відчуває сьогодні Україна, просочені твори «Закатована Буча» (полотно, олія, 2022 р., рис. 4), «Війна» (полотно, олія, 2023 р.), «Маріуполь» (полотно, олія, 2022 р.). Цікаво, що вони всі створені переважно в гризайлевій манері, є монохромними, і позбавлені того контрасту з використанням чорного контуру та великих площин локального кольору, які часто є у портретах 2022–2023 рр. Хоча подекуди трапля-

ються і кольорові спалахи, що одразу привертають увагу на тлі доволі монохромних композицій з переважно дуже динамічним, ламким ритмом. Так було з плямами червоного кольору: вони не можуть не нагадувати не лише кров, до якої напряму відсилає глядача автор.

Рис. 4. Карпенко О. «Закатована Буча». Полотно, олія. 2022 р.

Це й той кричущо яскравий червоний колір, який побачили мільйони людей на фото, що облетіло весь світ, – з мертвою жінкою в Бучі, на руці якої так дико контрастував із диханням смерті багряний манікюр, за яким змогли впізнати загиблу. На полотнах – наче примари, привиди тієї колишньої тиші, розміреного щасливого життя, яких позбавили Україну. Чисті і холодні, на протигагу портретам, гарячим і темно-палаючим. Це холодно про гаряче, сяюче про темряву.

Навіть пейзажі останнього року стали вогняно-чорними – представлений на виставці «Тривожний вечір» (полотно, олія, 2023 р.) різко контрастує з вечірніми етюдними та завершеними творами Ольги ранішого періоду – цікавість до експериментів із освітленням, тяжіння до передачі мінливості хвилинного стану спонукали майстриню доволі часто звертатися до мотиву сутінок вечірньої гри світла, проміжного стану.

Портретний ряд воєнного часу переважно містить образи тих, кому мисткиня пензлем дякує за спокій і тишу, яку воїни боронять ціною власних життів. Захисники з суворими обличчями, болем та злістю до ворога в очах уособлюють щоразу ту непохитність, якою дивує Україна весь світ: країна тримається, не складаючи зброї, вояки демонструють дива витримки і міці, роблять неможливе, інколи перебуваючи в надскладних умовах, без

відпочинку та сну. Захисники «Азовсталі» («Вони тримають небо», полотно, олія, 2023 р.), представники військового керівництва («Наш генерал», полотно, олія, 2023 р.), звичайні солдати – Ольга відтворила у своїй портретній галереї буремних часів усі типажі, але поєднує їх одне – суворість темної палітри, тривога і гнітючий стан, якого вона досягає колоритом («Перед світанком», полотно, олія, 2023 р.), не переходять у стан безнадійності, завжди за темрявою є світанок надії, і впевненість у перемозі, що тримає дух. Підтримкою є й ті, хто склав голову за те, щоб наблизити мир і перемогу, чий пам'яті авторка також присвячує свої полотна. Деякі з них – наче меморіали в кольорі, що закарбували в пам'ять образи тих, кому держава завдячує спокоєм та тишою («Слава незламним. Пам'яті Антона Дербілова», полотно, олія, 2023 р., рис. 5).

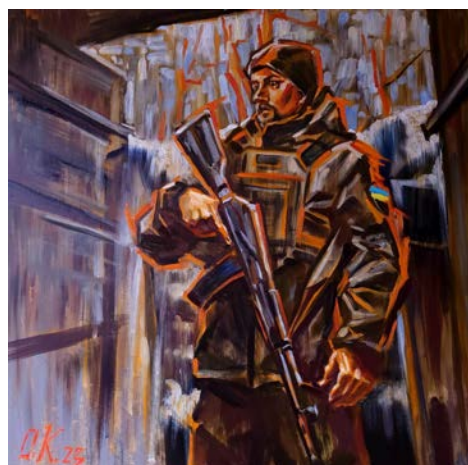

Рис. 5. Карпенко О. «Слава незламним. Пам'яті Антона Дербілова». Полотно, олія. 2023 р.

Навіть портрети близьких, колег в останній рік художниця пише в іншій гамі («Добрий вечір», полотно, олія, 2023 р.; «Пан Петро», полотно, олія, 2023 р.), звичайно, стилістика впізнавана в усіх полотнах, але у звичайній імпресіоністично-етюдній манері, притаманній Ользі, з'явилася, крім іншої гами, ще одна примітна риса: контур, до якого все частіше тяжіє схильна до декоративності майстриня, став червоним... Навіть підпис авторка часто робить багряним. У деяких полотнах лінія, ламана і нервова, просто палає, підкреслюючи кривавість страшних днів країни, що захлинулася у вогні...

Висновки. Проект Ольги Карпенко «Війна та перемога», що був презентований на початку літа у Києві, має своє продовження – після столичного виставкового простору він презентований у Каневі, до осені 2023 р. полотна живописиці будуть

доповнювати колорит шевченківських місць. Ця виставка не є поодиноким проектом, черговим і традиційним. Дуже проста і позбавлена штучного пафосу філософствування, вона є уособленням мистецьких спрямувань сьогоденної України. У концепції виставки все закладено на ідеологічному рівні: два рівні буття, ДО та ПІСЛЯ, чорне та біле, темрява війни та світло перемоги. Не просто миру, а саме перемоги, що є єдиною умовою миру та тиші. І символи цієї перемоги вже створені, просто чекають свого часу. Вони є сегментами оновленого та зміцненого генетичного коду українця, як образ звільненої України в картині «Вільна» (полотно, олія, 2023 р., рис. 6) – держава, вільна від війни, смертей та сліз, живопис, вільний від непритаманних мисткині монохромності та темної гами. Цей твір, побудований на динамічному діагональному ритмі та знову сповнений сонця та світла, хоча ще не позбавлений

від відблисків тривожності та полум'я, є певним пророцтвом, маніфестом українського мистецтва воєнних часів. А сама виставка вкотре привертає увагу спільноти до українського феномену, де художнє життя воєнного часу ґрунтуються на «трьох китах»: вижити, відродитися, перемогти.

Рис. 6. Карпенко О. «Вільна». Полотно, олія. 2023 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асадчева Т. Війна і перемога. URL: <https://vechirniy-kyiv.com/ru/afisha/viina-i-peremoga-y-sofiyi-kiyvskii-trivaye-aktyalna-vistavka-kartin-sychasnoyi-mistkini.html>
2. Букет Є. Ольга Карпенко: Малювати студентів вважаю найбільшим задоволенням. *Всеукраїнський культурологічний тижневик «Слово Просвіти»*. № 30 (563), 29 липня – 4 серпня 2010 р. С. 15.
3. Війна і перемога. URL: <https://shevchenko-museum.com/2023/07/06/vijna-i-peremoga-2/>
4. 26 травня 2023 року в Національному заповіднику «Софія Київська» відбулася виставка живопису викладачки НАКККІМ Ольги Карпенко «Війна і перемога». URL: <https://nakkkim.edu.ua/novyny/zahalne/26-travnia-2023-roku-v-natsionalnomu-zapovidnyku-sofiia-kyivska-vidbulasia-vystavka-zhyvopysu-vykladachky-nakkkim-olhy-karpenko-viina-i-peremoha>
5. Єфремова В. Я так відчуваю життя. *Часопис «Справи сімейні»*. 2016. № 5 (221). С. 14-15.
6. Єфремова В. Творчість формує художні смаки. *Культура і життя*. 2018. 15 черв. С. 13.
7. Карпенко Ольга Валер'янівна. URL: <http://im.kubg.edu.ua/struktura/2011-06-23-12-44-46/kafedra-obrazotvorchoho-mystetstva-ta-dyzainu/sklad.html?pid=352&sid=557>:Карпенко-Ольга-Валер'янівна
8. Папета О. Живописні ноктюрни Ольги Карпенко. *Образотворче мистецтво*. 2017. № 1. С. 94-96.
9. Романенкова Ю. Сила бамбука та гнучкість плюща: полікомпонентність творчої манери Ольги Карпенко. *Молодий вчений*. 2016 № 34. С. 303-309.
10. Свередюк Р. Художник Ольга Карпенко. URL: <https://sverediuk.com.ua/hudozhnik-olga-karpenko/>
11. Шевченко О. Карпенко Ольга Валер'янівна. Ольга Карпенко: романтична мелодія барв. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/Olha_Karpenko

REFERENCES

1. Asadcheva, T. (2023). Viina i peremoha [War and victory]. URL: <https://vechirniy-kyiv.com/ru/afisha/viina-i-peremoga-y-sofiyi-kiyvskii-trivaye-aktyalna-vistavka-kartin-sychasnoyi-mistkini.html> [in Ukrainian].
2. Buket, Ye. (2010). Olha Karpenko: Malivaty studentiv vvažaiu naibilshym zadovolenniam. [Olga Karpenko: I consider painting students to be the greatest pleasure]. *Vseukrainskyi kulturolohichnyi tyzhnevyyk "Slovo Prosvity"*. 30 (563), 29 lypnia – 4 serpnia, 15 [in Ukrainian].
3. Viina i peremoha (2023) [War and victory]. URL: <https://shevchenko-museum.com/2023/07/06/vijna-i-peremoga-2/> [in Ukrainian].
4. 26 travnia 2023 roku v Natsionalnomu zapovidnyku «Sofia Kyivska» vidbulasia vystavka zhyvopysu vykladachky NAKKKIM Olhy Karpenko «Viina i peremoha». (2023) [On May 26, 2023, the «War and Victory» painting exhibition of NAKKKIM teacher Olga Karpenko was held in the «Sofia Kyivska» National Reserve]. URL: <https://nakkkim.edu.ua/novyny/zahalne/26-travnia-2023-roku-v-natsionalnomu-zapovidnyku-sofiia-kyivska-vidbulasia-vystavka-zhyvopysu-vykladachky-nakkkim-olhy-karpenko-viina-i-peremoha> [in Ukrainian].
5. Iefremova, V. (2016). Ya tak vidchuvaiu zhyttia [This is how I feel about life]. *Chasopys "Spravy simeini"*, 5 (221), 14-15 [in Ukrainian].
6. Iefremova, V. (2018). Tvorchist formuie khudozhni smaky [Creativity forms artistic tastes]. *Kultura i zhyttya*, 15 cherv, 13 [in Ukrainian].
7. Karpenko Olha Valerianivna [Olga Valerianivna Karpenko]. URL: <http://im.kubg.edu.ua/struktura/2011-06-23-12-44-46/kafedra-obrazotvorchoho-mystetstva-ta-dyzainu/sklad.html?pid=352&sid=557>:Karpenko-Olha-Valerianivna [in Ukrainian].
8. Papeta, O. (2017). Zhyvopysni noktiurny Olhy Karpenko [Picturesque nocturnes of Olga Karpenko]. *Obrazotvorche mystetstvo*, 1, 94-96 [in Ukrainian].
9. Romanenkova, Yu. (2016). Syla bambuka ta hnuchkist pliushcha: polikomponentnist tvorchoi manery Olhy Karpenko [The strength of bamboo and the flexibility of ivy: the multicomponent nature of Olga Karpenko's creative style]. *Molodyi vchenyi*, 34, 303-309 [in Ukrainian].
10. Sverediuk, R. (2016). Khudozhnyk Olha Karpenko [Artist Olga Karpenko]. URL: <https://sverediuk.com.ua/hudozhnik-olga-karpenko/> [in Ukrainian].
11. Shevchenko, O. (2021). Karpenko Olha Valerianivna. Olha Karpenko: romantychna melodiia barv. [Karpenko Olga Valerianivna. Olga Karpenko: romantic melody of colors]. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/Olha_Karpenko [in Ukrainian].